

פלגיאט בדפוס ובאינטרנט: בחינת תפיסות הסטודנטים ונכונותם לביצוע מעשי פלגיאט בעת כתיבת חיבור אקדמי/יערי אתי

תקציר:

כתיבת חיבור אקדמי הינה אחת המשימות, מיני רבות, העומדת בפני הסטודנטים במסגרת לימודיהם האקדמאיים. במשימה זו נדרשים הסטודנטים להפגין יכולות ניסוח עשירות והתבטאות נאותה תוך שימוש במקורות מידע שונים. כמו כן, עליהם ליישם את כללי הציטוט המקובלים ולהימנע מהצגת רעיונות או מילים של האחר כשלהם, תופעה הידועה בשם פלגיאט.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון את תפיסות הסטודנטים ואת נכונותם לבצע שני ביטויים נפוצים של תופעה זו: האחד, "אי סימון מרכאות בציטוט מדויק", דהיינו, העתקת קטע ממקור ושילובו בגוף העבודה תוך ציון מראה המקום אך ללא סימון מרכאות סביב הקטע המצוטט. השני, "אי מתן קרדיט למקור", כלומר, ניסוח מחודש לקטע קיים תוך שמירה על הטענה המרכזית ואופן הצגתה, ושילובו בעבודה ללא אזכור המקור.

במחקר נבדקו שלושה מדדי תפיסות. האחד, רמת הידע על התופעה, שהוגדרה כיכולתו של הסטודנט לזהות ביטויי פלגיאט בקטע נתון, בהינתן לו הקטע המקורי ולנמק נכונה את זיהויו. השני, העמדה כלפי ההתנהגות, שהיא הערכתו החיובית או השלילית של הסטודנט את ההתנהגות המתוארת. השלישית, תפיסת הנורמות המקובלות, דהיינו, המידה בה הסטודנט חושב שההתנהגות שכיחה ומקובלת בקרב חברים וסטודנטים באוניברסיטה.

מן המטרה נגזרו שלוש שאלות ושלוש השערות.

השאלה הראשונה ביקשה לבדוק כיצד נתפסת התופעה בעיני הסטודנטים. השאלה השנייה בחנה את ההבדלים בתפיסות אלו בין פלגיאט, הנעשה ממקורות דפוס לבין פלגיאט, הנעשה ממקורות אינטרנט. השאלה השלישית עסקה במציאת הדרך הטובה ביותר לתיאור מערכת הקשרים בין משתני המחקר.

שלוש השערות המחקר העריכו כי יימצא קשר בין שלושת מדדי תפיסות הסטודנטים לבין נכונותם.

284 סטודנטים, אשר נבחרו בדגימה רב שלבית, ענו על שאלון, שחובר במיוחד לצורך מחקר זה. השאלון הורכב מארבעה תיאורי מקרה שונים. כל תיאור נפתח בהצגת קטע כתוב, הלקוח ממקור קיים ולאחריו גרסת הסטודנט, כפי שנכתבה בעבודתו. גרסה זו כללה בתוכה שימוש בקטע המקורי, תוך ביצוע פלגיאט.

ארבעת התיאורים נבדלו ביניהם על ידי שילוב ייחודי בין ביטוי הפלגיאט לבין סוג המקור עליו הוא מבוצע. לאחר כל תיאור הופיעה סדרה של שאלות קבועות אודות תפיסות הסטודנטים ונכונותם לבצע מעשים דומים.

מן הממצאים עולה כי רמת הידע של הסטודנטים בנוגע לכללי הציטוט נמוכה מאוד. הדבר בא לידי ביטוי במספר מועט של נבדקים, אשר זיהו ונימקו נכונה את הבעייתיות בגרסת הסטודנט. בין שני הביטויים שנבדקו, נמצא כי רמת הידע גבוהה יותר בכל הקשור לביטוי "אי מתן קרדיט למקור". כמו כן, תיאורי המקרה, שעסקו בפלגיאט ממקורות דפוס נתפסו כנוגדים את הכללים יותר מאשר תיאורים דומים, שנעשו ממקורות אינטרנט.

שלוש השערות המחקר אוששו במלואן, דהיינו, נמצא קשר בין מדדי התפיסות לבין הנכונות. אולם, המודל ששורטט לפי השערות אלו לא תאם את תצפיות המחקר. אי לכך, נבנה מודל תיאורטי חדש לתיאור מערכת הקשרים בין משתני המחקר. מן המודל עולה כי רמת הידע תורמת באופן מובהק לניבוי הנכונות. נבדקים אשר זיהו נכונה את ביטויי הפלגיאט הביעו נכונות נמוכה יותר לבצעו. בניגוד למה ששוער במודל המקורי, נמצא כי הצירוף הליניארי בין רמת הידע ובין הנכונות תורם הן לניבוי העמדה כלפי ההתנהגות והן לניבוי תפיסת הנורמות המקובלות. ייתכן וממצאים אלו נובעים מקושי בהערכת שכיחות התופעה בקרב סטודנטים אחרים ובחוסר עמדה מגובשת בנוגע לתופעה זו. עניינים אלו נידונו בהרחבה במסגרת הדיון וכן הוצעו מספר רעיונות למחקרי המשך. בנוסף, הוזכרו מגבלות המחקר ותרומתו במישור התיאורטי, המחקרי והיישומי. ממצאי המחקר מדגישים פעם אחר פעם את הצורך במתן הדרכה על אופן הציטוט הנכון, מטרתו ועקרונות הקניין הרוחני, במיוחד בכל הקשור לשימוש במידע מקוון. צעד זה הינו אבן דרך בהתמודדות עם התופעה ובכוחו לסייע באופן מיידי לצמצום שיעוריה באקדמיה.

מס' מיון בספריה :
378.1958 יער.פל תשס"ד

מס' מערכת בספריה :
568904